

Lerarenhandleiding Les 1: Aduard Middeleeuws Klooster

Onderbouw vmbo (leerjaar 1-2)

Vakgebied: Geschiedenis / Mens & Maatschappij

Duur: 90 minuten

Algemene lesomschrijving

In deze eerste les maken leerlingen kennis met het leven in een middeleeuws klooster, met als voorbeeld het Cisterciënzerklooster van Aduard. De les combineert kennisoverdracht, digitale verkenning en creatieve verwerking, het is geen les waarin de leerlingen stil moeten zitten en luisteren. Leerlingen verdiepen zich in de betekenis van kloosters voor religie, wetenschap en samenleving in de Middeleeuwen. Door middel van een 3D-tour en een dagboekopdracht leren zij zich inleven in het dagelijks leven van een monnik of reiziger in het jaar 1250. De les is onderdeel van een driedelige lessenserie, maar kan ook als zelfstandige les worden uitgevoerd.

Leerdoelen

De volgende leerdoelen zijn leidend en komen letterlijk uit het lesmateriaal:

- De leerling kan uitleggen waarom het klooster van Aduard belangrijk was in de Middeleeuwen, bijvoorbeeld op het gebied van geloof en wetenschap.
- De leerling kan vertellen hoe het klooster van Aduard past in de grotere ontwikkeling van het christendom in Europa, zoals in de Reformatie.
- De leerling kan beschrijven hoe het leven van een monnik in het klooster van Aduard eruitzag en kan hierbij voorbeelden geven.

Benodigheden per leerling

- Het lesdocument (digitaal of geprint)
- Toegang tot de 3D-app van het klooster:
<https://www.kloostermuseumaduard.nl/aduard-3-d/download-de-app>
- Een device (telefoon, tablet of laptop)
- Pen en kladpapier of schrift

Tijdsplanning en lesopbouw (90 minuten)

Fase 1 – Introductie: ‘Stap in het kloosterleven’ (10 minuten)

Doel: Leerlingen laten kennismaken met het onderwerp en hen aanzetten tot verbeelding.

Start de les door een korte situatie te schetsen:

“Stel je voor dat je wakker wordt in een koude stenen kamer, ergens in Groningen, 800 jaar geleden. Geen telefoon, geen stroom, geen haast. Je eerste taak van de dag is bidden in stilte.”

Vraag de klas wat ze daarbij voelen of denken. Wat zouden zij het meest missen? En waarom zouden mensen er destijds toch vrijwillig voor kiezen om monnik te worden?

Gebruik eventueel een afbeelding of een fragment uit een educatieve video over middeleeuwse kloosters om de sfeer te versterken. Het doel is om leerlingen niet alleen te informeren, maar vooral ook nieuwsgierig te maken.

Fase 2 – Lezen en begripsvorming: wat was Aduard? (20 minuten)

Doel: Leerlingen krijgen historische kennis en begrijpen de context van het kloosterleven.

Laat leerlingen individueel of in tweetallen de informatie uit het lesdocument lezen. Dit betreft de beschrijving van de stichting van het klooster, het leven van de monniken, de rol van religie in de samenleving, en de bredere ontwikkeling van het christendom.

Geef de opdracht om drie zinnen te onderstrepen of te markeren:

- Eén feit dat ze nog niet wisten.
- Eén detail dat ze interessant vinden.
- Eén onderdeel dat ze graag in het echt zouden willen zien of meemaken.

Bespreek de tekst klassikaal na. Vraag leerlingen wat hen is bijgebleven. Gebruik het bord om begrippen zoals *ora et labora*, *Cisterciënzers* en *Reformatie* toe te lichten.

Koppel waar mogelijk terug aan de leerdoelen.

Let op verschillen in taalvaardigheid binnen de groep. Voor taalzwakkere leerlingen kan het helpen om kernbegrippen voor te lezen of op het bord te visualiseren.

Fase 3 – Digitale verkenning: het klooster in 3D (20 minuten)

Doel: Leerlingen ervaren de ruimtelijke en visuele context van het kloosterleven.

Laat de leerlingen via hun device de 3D-app openen en zelfstandig of in tweetallen het klooster verkennen. De link naar de app staat in het lesdocument.

Vraag hen gericht te observeren met behulp van de begeleidende vragen in het document:

- Welke ruimtes zie je en wat valt je op?
- Welke ruimte zou je zelf willen gebruiken of bezoeken?
- Wat denk je dat je zou horen, ruiken of voelen in die omgeving?
- Wat zegt deze omgeving over het leven dat daar geleid werd?

Geef de leerlingen de ruimte om vrij rond te kijken. Na tien minuten kun je klassikaal kort inchecken: laat enkele leerlingen delen wat hen opviel of verbaasde. Herken je bijvoorbeeld de eetzaal, de kerk of de ziekenzaal? Zorg dat alle leerlingen toegang hebben tot de app. Indien nodig kunnen tweetallen gevormd worden.

Fase 4 – Verwerking: het dagboek van een reiziger (25 minuten)

Doel: Leerlingen brengen hun kennis creatief en empathisch in praktijk.

Vraag leerlingen zich in te leven in een reiziger die in het jaar 1250 één nacht doorbrengt in het klooster van Aduard. Op basis van wat ze geleerd en gezien hebben, schrijven ze een dagboekfragment van 8 tot 12 zinnen.

Gebruik hiervoor de structuur uit het document:

- **Aankomst:** Wie ontving je? Hoe voelde het om door de poort te komen?
- **Observaties:** Waar sliep je? Wat at je? Wat zag je?
- **Reflectie:** Wat vond je mooi, bijzonder of vreemd? Zou jij hier kunnen leven?

Wijs erop dat het dagboek in de ik-vorm wordt geschreven en dat beschrijvende details (zoals geluiden, geuren of gevoelens) de tekst sterker maken. Voor leerlingen die moeite hebben met schrijven kun je een invulstructuur aanbieden. Ook kan een leerling de tekst inspreken op hun telefoon als dat beter past bij hun niveau.

Fase 5 – Klassikale afsluiting en reflectie (15 minuten)

Doel: Leerlingen reflecteren op de les, delen hun ervaringen en blikken vooruit. Laat twee tot drie leerlingen (vrijwillig) hun dagboekfragment voorlezen. Vraag de rest van de klas wat ze herkennen of bijzonder vinden in de verhalen.

Bespreek vervolgens de drie leerdoelen in gewone taal:
Waarom was het klooster belangrijk in de samenleving?
Wat zegt het klooster over de invloed van het christendom?
Hoe was het om monnik te zijn?

Rond af met een vooruitblik: vertel dat de volgende les een echt bezoek aan Aduard is, waar de leerlingen de kloosterrestanten, het museum en de oude ziekenzaal gaan bekijken. Vraag alvast: wat zou jij daar graag willen zien of vragen?

Evaluatie

Formatief

- Observatie tijdens klassikale gesprekken en 3D-verkenning
- Inhoud en betrokkenheid bij het dagboekfragment
- Mondelinge bijdragen tijdens de afsluiting

Optioneel summatief

- Beoordeling van het dagboekfragment op basis van drie criteria:
- Begrip van de historische context
- Inleving in een middeleeuws personage
- Creatieve en taalvaardige uitwerking
- Korte schriftelijke quiz van zes vragen (zoals opgenomen in het document)

Tot slot

Deze les vormt een krachtig startpunt om leerlingen niet alleen kennis bij te brengen, maar ook om hen op een persoonlijke manier te laten nadenken over religie, ritme, rust en geschiedenis. Het kloosterleven van toen biedt verrassend actuele thema's: hoe leef je samen, hoe geef je betekenis aan je dag, en wat gebeurt er als je offline gaat?

Door ruimte te geven aan verwondering en verbeelding, creëer je in deze les niet alleen historisch besef, maar ook betrokkenheid.

Laat het weten als je behoefte hebt aan aanvullende materialen zoals beoordelingsformulieren, dagboek-sjablonen of een PowerPoint ter ondersteuning van de les.